

Sygn. akt I CZ 82/15

POSTANOWIENIE

Dnia 7 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. M.

przeciwko T. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 października 2015 r.,

zażalenia pozwanej na wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 22 stycznia 2015 r., sygn. akt XXI Pa 343/14,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

W powództwie przeciwko T. J., A. S. i W. L., skierowanym przed Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie, powódka domagała się ustalenia, że z pozwanymi, w oznaczonych okresach czasu, łączył ją stosunek pracy, a nadto domagała się zasądzenia od T. J. wynagrodzenia w kwocie 6000 zł z zawartej z tą pozwaną w dniu 1 stycznia 2009 r. umowy zlecenia. Wyrokiem z dnia 13 lutego 2014 r. Sąd Rejonowy oddalił w całości powództwa skierowane przeciwko wszystkim pozwanym i orzekł o kosztach procesu. W odniesieniu do żądania zapłaty wynagrodzenia należnego powódce z umowy zlecenia, Sąd Rejonowy wskazując, że rozstrzyganie o roszczeniach z takiej umowy nie należy do kognicji sądów pracy, wywiódł, że przeciwko temu roszczeniu pozwana T. J. podniosła skuteczny zarzut potrącenia wierzytelności znacznie przekraczającej 6000 zł z tytułu niespłaconych przez powódkę pożyczek, co roszczenie powódki o zapłatę czyniło nieuzasadnionym. Na skutek apelacji powódki, kwestionującej wyrok Sądu Rejonowego w całości, Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 22 stycznia 2015 r. uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej roszczenie o zapłatę wynagrodzenia w kwocie 6000 zł skierowane przeciwko pozwanej T. J. i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu Wydziałowi Cywilnemu do ponownego rozpoznania, oddalając apelację w pozostałej części. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że po ustaleniu, iż strony wiązał stosunek cywilnoprawny, rzeczą Sądu pierwszej instancji było przekazanie sprawy w tym zakresie do rozstrzygnięcia wydziałowi cywilnemu. Stąd też zaskarżone apelacją rozstrzygnięcie, sprowadzające się do uwzględnienia skutków potrącenia, oznaczało, zdaniem Sądu Okręgowego, nierozpoznanie istoty sprawy i uzasadniało uchylenie wyroku w tej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu dla rodzaju sprawy wydziałowi Sądu Rejonowego.

Wyrok Sądu Okręgowego w przytoczonym zakresie został przez pozwaną T. J. zaskarżony zażaleniem złożonym w trybie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Skarżąca wywiodła, że stan sprawy nie uzasadniał oceny, iż Sąd nie rozpoznał istoty sprawy skoro zostało ustalone, że strony były związane stosunkiem prawnym zlecenia, a przez dokonanie potrącenia pozwana uznała wierzytelność z tytułu należnego

powódce z tego stosunku wynagrodzenia; skarżąca domagała się uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić, zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, a po myśli § 2 tego artykułu, w razie stwierdzenia nieważności postępowania. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć skontrolowaniu, czy zostało ono prawidłowo wydane w jednej z wymienionych wyżej sytuacji. Przy jego rozpoznawaniu Sąd Najwyższy nie bada istoty sprawy, czyli tego, co w świetle zgłoszonego żądania i jego podstawy faktycznej stanowiło przedmiot postępowania, lecz jedynie ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle powołanych przepisów usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, z dnia 24 stycznia 2014 r., V CZ 87/13, z dnia 8 maja 2014 r., V CZ 30/14, z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CZ 27/14, niepubl.).

U podstaw kwestionowanego orzeczenia kasatoryjnego legła ocena Sądu Okręgowego, według której Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty zgłoszonego roszczenia. Przez „nierozpoznanie istoty sprawy” w znaczeniu art. 386 § 4 k.p.c. należy rozumieć nierozstrzygnięcie o żądaniu stron, czyli niezafatwienie przedmiotu sporu, całkowite zaniechanie wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego. Wykładnia językowa, systemowa i funkcjonalna tego zwrotu pozwalają na przyjęcie, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Braki w postępowaniu dowodowym i uchybienia prawu materialnemu popełnione w procesie subsumpcji powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane w postępowaniu apelacyjnym (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia

12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36, z dnia 23 września 1998 r., II CKN 895/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, i z dnia 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, niepubl.). Także w piśmiennictwie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy nie dochodzi w razie nieuwzględnienia powództwa z przyczyn merytorycznych, spowodowanych przyjęciem, chociażby na skutek błędnej oceny sądu, że nie zostały spełnione przesłanki zawarte w normie materialnoprawnej warunkujące udzielenie ochrony prawnej.

W niniejszej sprawie, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, nie miało miejsca nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu wyżej przedstawionym, właściwym dla wykładni tego pojęcia także na gruncie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd pierwszej orzekł o żądaniu powódki wskazując na wygaśnięcie dochodzonej wierzytelności wobec skutecznego potrącenia dokonanego przez pozwaną. Ten stan rzeczy nie prowadził jednak do uwzględnienia zażalenia.

Sąd pierwszej instancji wyrokował w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników (art. 47 § 2 pkt 1 k.p.c.), tymczasem rozstrzygnięcie o wskazanym roszczeniu winno było zapaść po rozpoznaniu go w składzie jednego sędziego (art. 47 § 1 *in principio* k.p.c.). Skład sądu był więc sprzeczny z przepisami prawa co powodowało nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji (art. 379 pkt 4 k.p.c.). W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji, zgodnie z art. 386 § 2 k.p.c., uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ma też obowiązek zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy uchylił wyrok we wskazanej części i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, co zważywszy na wadliwy skład sądu a zatem i nieważność postępowania nie mogło być uznane za wadliwe. Nie budzi wątpliwości, że brak zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością nie czyni tego rozstrzygnięcia nieprawidłowym; stan ten uwzględni Sąd Rejonowy w toku ponownego rozstrzygania o roszczeniu powódki.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c., orzekł jak w sentencji.

I.n